

Sven Bergström inför voteringen:

”Min lojalitet är inte obegränsad”

Under några månader för 30 år sedan höll Sven Bergström och jag till i Gamla riksdagshuset på Riksgatan 2 i Stockholm. Där hade vår tillfälliga arbetsgivare, kampanjkansliet för Linje 3, inkvarterats under folkomröstningen om kärnkraft. Sven Bergström var 29 år, hade sina politiska rötter i Centerpartiets ungdomsförbund men satt också i Miljöförbundets styrelse. Jag var på den tiden en socialdemokratisk kärnkraftmotståndare, anställd av LO och nyss utvisad från LO-borgen av ordföranden Gunnar Nilsson på grund av mitt engagemang i Linje 3.

Sedan dess har vi inte råkat förrän vi nu, i april 2010, sitter i riksdagens restaurang på andra sidan gatan. Sven Bergström är riksdagsledamot sedan 14 år och när hans parti i februari förra året gav efter för kärnkraftshökarna i Alliansregeringen blev han ett hett namn i alla läger: Skulle han vara lojal med partiet eller solidarisera sig med kärnkraftmotståndarna? Själv reagerade jag som så många andra, blev upprörd över Centerns svek och aktiverade mig på nytt i Folkkampanjen mot Kärnkraft och Kärnvapen. En hel del av min tid som pensionär ägnar jag sedan dess åt kärnkraftfrågan.

Inför riksdagens beslut i kärnkraftfrågan den 17 juni behöver en enad opposition stöd av fyra borgerliga nej-röster för att fälla regeringens förslag. Centerpartisterna Solveig Ternström och Eva Selin Lindgren röstar med all säkerhet nej. Däremot har den avhopade moderaten Göran Thingvall förbundit sig att rösta ja fast han tidigare hotat att rösta nej. Återstår då, bland dem som skärskådats offentligt, Sven Bergström. Hur kommer han att rösta? Det vet han inte själv idag. Det beror på hur Näringsutskottet kommer att behandla den motion han skrivit och där han föreslår tre ändringar i regeringens förslag.

Men nu tar vi det från början och ger Sven Bergström ordet:

- I februari 2009 var Centerpartiets riksdagsgrupp i Strasbourg när vi blev kallade till ett telefonmöte. Det drogs en skiss till en energioverenskommelse med ungefär den substans som sedan blev ett faktum. Det här var ju oväntat. Många av oss blev överraskade och studsade rätt så högt. Min minnesbild är att det egentligen förväntades att vi i telefon, där och då, skulle säga OK. Men många av oss sa att det är otänkbart. Vi måste sitta runt samma bord och tala om det här.

- Därför träffades vi dagen därpå på Miljödepartementet. Vi fick samma dragning och det önskades att vi skulle säga OK. En del av oss sa att det här är för stort, vi måste få fundera, få se något papper. Det här upplevdes naturligtvis som en omsvängning. Vi hade ju avvecklingslagen och förbudslagen och hela partiets kärnkraftshistoria. Att Centerpartiet skulle vara med på att öppna för ny kärnkraft oavsett hur stor risken var för att det skulle bli så, det var ju ganska dramatiskt. Ja, det var ett laddat mötet.

Jag har försökt förstå om Maud Olofsson fick något mandat att förhandla vidare i regeringen. Men det har varit svårt.

- Det beror på att det inte var så tydligt. Hon gick väl ut och sa att hon hade riksdagsgruppen bakom sig, tyckte kanske inte att hon behövde tala om att det fanns ett antal i gruppen som inte var med på vagnen till fullo. Men jag har reagerat mot att det uttrycktes som att hela gruppen stod bakom hela uppgörelsen. Så var det inte.

Det fanns ju ett löfte i Alliansens valmanifest från augusti 2006 och en utfästelse i statsministerns regeringsförklaring att de här lagarna inte skulle röras under mandatperioden.

- Ja. Och här får vi rannsaka oss själva. Ingen tog upp det i mötet med riksdagsgruppen. Hade jag eller någon annan haft dokumentet med sig och lagt det på bordet och sagt: det här är otänkbart, vi kan inte bryta mot vallöftet.... Då hade vi kanske fått en annan hantering och en annan utgång.

Och hur kändes det efteråt?

- Det är klart att det var dramatiskt och frustrerande. Detta kändes ju inte i harmoni med det sätt vi jobbar på i Centerpartiet. Det ska vara underifrånperspektiv, väl förankrat, hela rörelsen ska vara med. Helst ska det vara stämmobeslut. Här var det raketfart. Någon dag senare var det Centerpartiets kommundagar i Visby. Det var ganska många kommunpolitiker och lokala företrädare som åkte med näven knuten i byxfickan och tänkte att nu jävlar ska dom få höra, ungefär. Men Maud och partiledningen var ju väldigt skickliga på att ge en bild av uppgörelsen som man kunde leva med. Så det blev ju ingen revolt på kommundagarna.

Maud Olofsson använde två argument när hon drev igenom regeringens överenskommelse i det egna partiet. Det ena var att inga nya reaktorer kommer att byggas eftersom det heter i överenskommelsen att "något statligt stöd för kärnkraft, i form av direkta eller indirekta subventioner, kan inte påräknas." Till det återkommer vi. Det andra argumentet var att Centerpartiet lyckats få regeringens stöd för en stor satsning på förnybart och energieffektiviseringar. Men nivån på det förnybara var i nivå med vad regeringen ändå skrivit under i EUs beslut någon månad tidigare.

Och den här gröna delen fanns det väl hursomhelst en riksdagsmajoritet bakom?

- Så kan man säga. Men om man ska regera ihop ytterligare fyra år är det ju en styrka att man i regeringspartierna förhandlat fram en enighet om elcertifikaten och energieffektiviseringen. Dom som till varje pris vill ha kärnkraft är ju inte så intresserade av energieffektivisering och förnybart eller nånting annat, det är religiöst, nästan.

Vad Maud Olofsson "lyckades med" genom Alliansregeringens överenskommelse var alltså att göra kärnkraften till en vänster-högerfråga, något som den aldrig varit och aldrig borde bli. Den senaste blocköverskridande överenskommelsen om kärnkraften var från 1997 och hade undertecknats av Socialdemokraterna, Centerpartiet och Vänsterpartiet. Nu valde centerns partiledare att slutgiltigt prioritera regeringssamarbetet med de andra bor-

gerliga partierna framför en blocköverskridande uppgörelse om kärnkraftens avveckling.

Första riksdagsbehandlingen 2009

Alliansens överenskommelse om energin och klimatet resulterade i två propositioner som behandlades i riksdagen i juni 2009. Media skrev inget om debatten och beslutet – bara om sju kärnkraftmotståndare på riksdagens läktare som på begäran av riksdagens säkerhetschef omhändertogs av polisen. (Jag var själv en av dem. Efter kort tid lade åklagaren ner förundersökningen.) Efteråt spred en del politiker, kärnkraftlobbyister och okunniga journalister uppgiften att riksdagen redan då, i juni 2009, fattat beslut om att ge klartecken för ny kärnkraft. Men det var inte sant.

Du röstade ja till energipropositionen den gången?

- Ja. Visserligen kan man retoriskt hävda att propositionen var ett paket där det ingick att man sa ja till ny kärnkraft. Men riksdagen tar inte ställning till hela propositioner, bara till utskottets förslag. Jag läste igenom handlingarna noga och såg att det fanns inget i utskottets förslag som jag hade problem med. Eva Selin Lindgren och jag skrev ett pressmeddelande tillsammans där vi klargjorde att vårt ja till propositionen inte innebar ett ställningstagande till kärnkraften. Eva höll också ett kritiskt anförande i riksdagsdebatten som Solveig Ternström instämde i. Själv gjorde jag inget inlägg.

Solveig Ternström hade också förberett ett inlägg men hon pressades av partiledningen att inte hålla det. I inlägget, som hon lagt ut på Internet under rubriken "Talet jag inte fick hålla", förklarade hon att hon 2009 var lika mycket kärnkraftmotståndare som 1980, och att hon skulle rösta ja till den reservation som stödde oppositionens yrkande att avvecklingslagen och kärntekniklagen inte skulle ändras.

Motionen

I slutet av januari i år gjorde Aktuellt slut på tystnaden och desinformationen kring Riksdagens behandling av kärnkraftfrågan. I ett långt inslag upplystes TV-tittarna om att beslutet om kärnkraft ännu inte hade fattats, att Centerpartiets riksdagsgrupp inte var enig och att oppositionen bara behövde stöd från fyra borgerliga röster för att fälla regeringens kärnkraftlinje. I programmet riktade Solveig Ternström, Eva Selin Lindgren och Sven Bergström hård kritik mot partiledningen. "Detta var ingen acceptabel demokratisk process",

sa Sven Bergström, som liknade Centerpartiet vid en folkrörelse på ett sluttande plan.

Två månader senare, ironiskt nog på 30-årsdagen av den folkomröstning som ledde till riksdagsbeslutet om att den sista reaktorn skulle stängas år 2010, lade regeringen fram sina två kärnkraftpropositioner – en om reaktorägarnas ansvar vid olyckor och en om att avskaffa Avvecklingslagen och Kärntekniklagens förbud mot att bygga nya reaktorer. Senast 14 april skulle följdmotioner från riksdagsledamöterna vara inlämnade. Två motioner yrkade avslag på propositionen som vill ge klartecken för ny kärnkraft – en var gemensam för oppositionspartierna, en skrevs av Solveig Ternström och Eva Selin Lindgren.

Men du var beredd att rösta ja till regeringens förslag?

- Det var inget lätt beslut. Jag funderade länge. Skulle jag sitta med armarna i kors tills det blev dags att rösta? Så småningom bestämde jag mig för att försöka sammanfatta mina synpunkter och pröva vad som krävdes för att utskottsbehandlingen skulle göra regeringsförslaget så mycket bättre att det är möjligt för mig att rösta ja till det. Jag gjorde ett utkast som jag kommunicerade med folk i miljörörelsen och med riksdagsgruppens ledning och jag hade kontakter med jurister och andra på departementet. Jag hade ju trumf på hand när jag kunde hävda att Alliansen skulle hålla sina vallöften. Det gav mig en bra position.

Men att föreslå, som du gör, att man ska leva upp till vallöftet bara genom att flytta lagändringarna från 1 juli 2009 till 1 januari 2010 och ändå fatta beslutet nu under vårriksdagen... Det tycker jag är fånigt.

Sven Bergström (skrattar):

- Jag hör vad du säger. Den här formuleringen visar ju att det funnits en viss diskussion med min gruppledning när jag skrev motionen. Hade jag skrivit den som jag ville hade jag förstås skrivit att regeringen får återkomma efter valet eftersom vallöftet måste hållas. Men genom att jag fick indikationer på att om jag formulerar mig på ett visst sätt så kan jag faktiskt få bifall till motionen.

Och då handlar det framför allt om hans andra ändringsförslag. Det gäller frågan om subventioner till ny kärnkraft. Sven Bergström har till slut bestämt sig för att det inte kan byggas ny kärnkraft i Sverige utan någon form av statligt stöd. I motionen refererar han till läget ute i världen där det inte finns något exempel på ny kärnkraft som helt bygger på privat finansie-

ring. Stor betydelse för honom har också den föreläsning som professor Stephen Thomas i mars i år höll för Centerpartiets riksdagsgrupp och den debattartikel som han skrev i Dagens Industri och effektfullt sågade möjligheterna till privatfinansierad kärnkraft.

Men hallå! Vem bad professor Thomas komma till Centerpartiets riksdagsgrupp och vad fick det för följder? Det visar sig att det var Ludvig Tillman i Greenpeace som ringde upp Sven Bergström och kom med förslaget. Och det visade sig sedan att Thomas starka argumentering var goda nyheter för centerpartister i samvetsnöd. Nu kunde de ju, med professor Thomas ord i bakhuvudet, lugnt rösta ja för klartecken till lagar som tillåter ny kärnkraft! Själv skriver Sven Bergström i sin motion att utan statligt stöd till kärnkraftbolagen "kan det synas vara närmast en akademisk fråga om det formellt finns ett förbud mot att bygga eller inte. Det blir ändå inget byggt. Knappast någon kan tro att Sverige skulle bli det första land i världen där kärnkraft kan byggas utan statligt stöd." Kanske kommer Greenpeace och professor Thomas i historiens ljus att framstå som nyttiga idioter, säger jag, och får Sven Bergström att skratta ännu en gång

Men här finns ett problem och det är det som gör att Sven Bergström vill "förbättra" regeringens proposition. Ty visserligen står det i de borgerliga partiledarnas överenskommelse från februari i fjol att "något statligt stöd för kärnkraft, i form av direkta eller indirekta subventioner, kan inte påräknas". Men i regeringens proposition nämns detta bara i förbigående och det läggs inga förslag om att arbeta in detta villkor i regelverket för ny kärnkraft. Därför föreslår Sven Bergström i sin motion att "riksdagen tillkännager som sin mening att regeringen till riksdagen ska återkomma med förslag till lagstiftning eller andra åtgärder. Här bör framgå att inget som helst statligt stöd, aktieägartillskott och inga som helst garantier eller subventioner får förekomma, vare sig direkt eller indirekt, för att bygga nya kärnkraftsreaktorer i Sverige eller andra länder."

Du gör viktiga preciseringar av regeringens mera allmänt hållna uttalande och du talar om lagstiftning för att binda också framtida regeringar. Men du skriver också att det kan räcka med "andra åtgärder" än lagstiftning, och det där gillade folkpartisten Carl B Hamilton som är ordförande i Näringsutskottet. Han har sagt till TT att det gör att han kanske kan få med dig på regeringens förslag.

- När jag talade med jurister i miljödepartementet medan jag höll på med motionen fick jag veta att det är komplicerat att stifta en lag som reglerar

hur riksdagen hanterar budgetfrågor. Det är som att riksdagen reglerar sig själv. De lagloka kan inte erinra sig något tidigare sådant fall. Men jag har fått veta att det finns något som heter riktlinjebeslut som är starkare än ett vanligt riksdagsbeslut. Och hursomhelst kan ju en lag ändå tas bort med ett klubbslag. Men jag räknar med att få se utskottets slutliga skrivning innan jag bestämmer mig för hur jag ska rösta. Centerpartiets företrädare i utskottet kan i ett kärvt läge säga att risken finns att Sven röstar emot men ställs saken på sin absoluta spets kommer han naturligtvis att välja partiets officiella linje och inte reservera sig till förmån för min motion.

Men så är detta med Vattenfall. Dom kan ju sticka i väg och göra en dålig affär genom att satsa på ny kärnkraft och då är det i alla fall våra pengar som stöttar kärnkraft. Dom har ju redan en uppgörelse med basindustrin som formerat sig i Industrikraft. Det täcker du inte in i din motion?

- Nej, det täcker jag inte in. Men jag har talat med vårt folk på departementet, inte minst med Ola Alterå (statssekreteraren), han var väl förresten aktiv i Linje 3. Och min fråga har varit hur man ska komma åt ett Vattenfall som har ett antal gamla kärnkrafthökar som sitter i rummen och häckar och drömmar. Vi har ägardirektiv förstås och i stora frågor ska Vattenfall komma till mamma och pappa och anmäla vad som är på gång. Dessutom finns det en styrelse. Och då säger Ola ungefär, det är inte ordagrant, att Vattenfall ska vara strikt affärsmässiga, dom kan inte göra dåliga affärer bara för att dom är ett statligt företag och så gärna vill. Om inte EON, Fortum och andra bolag kan bygga kärnkraft så kan inte Vattenfall heller sticka ut och säga att dom kan. Men jovisst, där har vi varken hängslen eller livrem och därför är det så viktigt att det finns ett opinionstryck och en kritisk granskning. Men den är ju alldeles för klen.

Opinionen, ja. Vi kärnkraftmotståndare kan ju inte se några rationella skäl att satsa på kärnkraft i framtiden. Hur tänker dom i kärnkraftsbranschen och industrin i övrigt?

- Det är något slags religiös och gammal tro på många håll inom industrin att kärnkraften är bra, billig, driftsäker och pålitlig. Man har tydligen inte tagit till sig rapporterna från olika håll i världen att nya reaktorer inte har någon framtid. Gamla avskrivna reaktorer som i Forsmark kan väl tuffa och gå några år, det har vi ju fått tvingas leva med. Men ny kärnkraft klarar sig inte i

Den infogade texten och bilden nedtill i rutan är hämtad ur "Det förlorade förslaget", en dokumentation utgiven av Miljöförbundet 1984

Sven Bergström

Från hösten 1978 ersatte Sven Pär Alvin som representant för CUF i Folkkampanjens styrgrupp. Sven hade varit informationssekreterare hos energiminister Olof Johansson under den första trepartiregeringen. Han var medlem av styrgruppens AU. Sven satt också i styrelsen för Miljöförbundet. Under folkomröstningskampanjen var Sven anställd på massmediaavdelningen.

konkurrensen. Kraftvärme är mycket bättre. Energieffektivisering är mycket bättre. När man talar med ledande personer i stora starka skogsindustrier så säger dom att "det finns oändligt mycket att göra hos oss när det gäller energianvändningen." Men det är mycket som sitter i väggarna. Det ska levereras! In med baskraft! Men det händer mycket också. Iggesunds bruk, på min hemmaplan, dom ska förhoppningsvis bygga en ny sodapanna. Dom kommer att klara 90 procent av sin elförsörjning själva - det är en dramatisk förändring jämfört med hur det var för tio femton år sedan.

Och politikerna, Jan Björklund och dom andra. Hur tänker dom?

- Jag är fundersam också. Jag tror dom gör en kalkyl. Opinionsen mot kärnkraft är litet mera

positiv nu, det har inte hänt något sedan Tjernobyl. Och så har klimathotet kommit till. Då exploaterar dom den aningslöshet och okunskap som finns hos folk i allmänhet: "Vi måste ju ha energi, å vad kallt det var i vintras, några reaktorer stod stilla, då måste vi ha ett par till för att klara det här."

Dom gör det här mot bättre vetande?

- Det vet jag inte. Men dom måste ju ändå ha tagit till sig något av all den diskussion som varit i regeringskretsen, kring energiöverenskommelsen och den allmänna diskussionen som pågår. Det räcker att du lyssnar på Tomas Käberger, Energimyndighetens chef, när han talar om energiläget. Vi går mot ett jättelikt överskott om tio femton år. Problemet blir att hålla upppe energipriset så att folk inte tror att det är en gratis tillgång.

Sven Bergströms tredje förslag till ändring i regeringsförslaget är att *"Riksdagen ska tillkännage för regeringen att obegränsat skadestånds- och kostnadsansvar ska gälla för eventuella olyckor inklusive hälsoeffekter vid svenska kärnkraftverk."* Bakgrunden är att bl a miljöministern påstått att regeringen föreslår ett sådant obegränsat ansvar men att kritiker hävdar att det inte är sant. Antagligen kan Näringsutskottet här åstadkomma en formulering som tillfredsställer Sven Bergström.

Dags att summera

Sven Bergström är för det första beredd att acceptera att avvecklingslagen avskaffas. Det betyder att kärnkraftverksägarna själva bestämmer hur länge de befintliga reaktorerna ska gå, förutsatt att de klarar säkerhetskraven. "Lagen har aldrig använts även om den fanns som ett hot i bakfickan på statens förhandlare när uppgörelsen om att stänga Barsebäck 1 och 2 träffades. Den är ett trubbigt verktyg, osmidigt och dyrbart – och jag väljer mina strider."

För det andra är han beredd att överge Kärntekniklagens förbud mot ny kärnkraft eftersom han menar att en skarp skrivning om "inget statligt ekonomiskt stöd" i praktiken blir en spärr uppförandet av nya reaktorer.

Sven Bergström säger att han har mött förståelse bland människor i miljörelsen

och i Folkkampanjen. De kärnkraftmotståndare som jag har talat med är däremot besvikna över hans ställningstagande och från Birgitta Hambræus har jag med en hälsning: "Säg till Sven att jag nästan förbannar honom".

Du vill uppnå två saker: både rädda partiet och få igenom regeringslinjen och, för det andra, samtidigt säkra dig mot nybyggd kärnkraft. Är det så du skiljer dig från Solveig Ternström och Eva Selin Lindgren som i sin motion avstyrker regeringens proposition i sin helhet?

- Ja, det kan man säga. Jag har landat i slutsatsen att i stället för att rösta nej och kanske förlora så försöker jag mig på linjen att göra så stora förbättringar i propositionen i utskottets förslag att jag kan rösta ja – för jag är ju trots allt lojal med mitt parti och jag vill ju att regeringen ska få förnyat förtroende. Och jag hoppas och tror, även om det kan låta litet förmättet, att centern ska tjäna på att jag varit så tuff – att vi litet grand återställer förtroendet för att vi är ett äktgrönt miljöparti med tydliga ambitioner att kärnkraften ska ut ur systemet så fort som möjligt.

- Men min lojalitet och mitt tålmod är inte obegränsade. Jag har sagt till gruppledningen att det här är allvar. Jag kan rösta nej.

Text och bild:

Lasse Karlsson

www.dagbokmotatomkraft.blogspot.com